

THEATERWETENSCHAP HIC ET NUNC¹

Prof. Dr. Jaak Van Schoor is iemand die zich sinds jaar en dag in commissies van advies, publicaties, voordrachten, en dergelijke, onverdrotten voor de 'miskende' theaterwetenschap heeft ingezet. Het huidige vakgebied Theaterwetenschappen (Podium- en Mediale Kunsten) binnen de vakgroep Kunstwetenschappen aan de Universiteit Gent is dan ook het resultaat van een 'missie' waaraan Van Schoor zich zijn volledige loopbaan, soms tegen onbegrip en tegenkanting in, gewijd heeft. Hij waagde het om in het argwanend klimaat van de jaren zestig en zeventig het bestaansrecht van de theaterwetenschap te verdedigen en te verantwoorden, pertinente vragen te stellen en confronterende initiatieven op te starten. Hij liet toen ook geen gelegenheid onbenut om te zeggen dat de theaterwetenschap als discipline ten onrechte een volledig onbekend verschijnsel is en wij in België de laatsten zijn die in die onwetendheid leven. In verscheidene teksten formuleerde Van Schoor zijn persoonlijke kijk – zijn droom zeg maar – omtrent de theaterwetenschap. Hij vertrekt daarbij van een ervaring die uit een directe kennismaking met de activiteiten van de instituten van Wenen, Berlijn, Stuttgart, Amsterdam en Utrecht stamt.² Grasduinend doorheen deze teksten, konden we een evolutie schetsen van deze droom en vaststellen dat Van Schoor anno 2003 zijn doel bereikt heeft. Hij heeft in feite zijn eigen droom overtroffen.

In 1963, tijdens de *Internationale ontmoetingsdagen* in Brussel van het Internationaal Theater Instituut (ITI), werd het bestaansrecht en de doelstellingen van de theaterwetenschap uitvoerig besproken.³ Van Schoor heeft blijkbaar goed nagedacht over de problematiek die tijdens deze ontmoetingsdagen aan de orde was. Wanneer hij in 1967 een artikel schrijft in het *Tijdschrift van de Vrije Universiteit Brussel* verdedigt hij immers 'bevlogen' zijn eigen visie op het bestaansrecht van een opleiding theaterwetenschap aan een of meerdere universiteiten.⁴ Hij zal in de loop van zijn carrière aan de Universiteit Gent van deze visie zijn missie maken en zijn doelstellingen en betrachtingen hardnekkig blijven herhalen.

Het tijdschrift *Teater*, waarvan Van Schoor de hoofdredacteur was (1969-1977), publiceerde in 1971 een confrontatie van standpunten omtrent de theaterwetenschap, de dramaturgie en het kunstonderwijs aan de universiteit. Dit gebeurde naar het voorbeeld van een gelijkaardig initiatief van het tijdschrift *Forum der Letteren* (Leiden) dat in het meernummer van 1967 een achttal standpunten vanuit verschillende invalshoeken samenbracht. Van Schoor schreef een bijdrage⁵ in de hoedanigheid van assistent aan de Universiteit Gent (vanaf 1966) en voordrachthouder aan Studio Herman Teirlinck (vanaf 1968) en liet er geen twijfel over bestaan: hij achtte het meer dan wenselijk dat aan een of meerdere universiteiten van ons land een centrum/seminarie voor theaterwetenschap zou opgericht worden.

Indien we in concreto mogen besluiten voor een afdeling teaterwetenschap, dan moet o.i. vooropgesteld worden dat deze afdeling zeker niet kan zijn een toneelmuseum, een toneelschool en ook geen informatiecentrum voor het hedendaags toneel. Wel dient het een researchinstituut en een onderwijsinstelling over het theater te worden, waarbij de kans gegeven wordt om voordrachts-

colleges en werkcolleges te volgen en waarin deskundigen uit de teaterpraktijk lezingen komen geven. In dit verband moet het ook mogelijk gemaakt worden dat naast de lessen van de full-time afdeling een of meer cursussen in de theaterwetenschap door studenten uit andere afdelingen kunnen gevolgd worden.⁶

Wanneer in de loop van de jaren zeventig de universitaire opleiding theaterwetenschap in de steigers komt te staan, kraait Van Schoor nooit al te luid en al te vroeg victorie. In zijn artikel *Theaterwetenschap hic et nunc*, bijvoorbeeld, verwijst hij met enige ironie naar de prille verwezenlijkingen en initiatieven in Gent, Leuven en Antwerpen anno 1974 als "een aanloop die bemoedigt", eerder dan als getuigend van "een grondige en fundamentele aanpak".⁷

Zoiets veronderstelt een voldoende potentieel aan personeel, aan fondsen, aan kennis en het vertrouwen van de universitaire overheid. Het laatste is helaas heel dikwijls niet aanwezig, omdat de vraag naar de nutsfunctie door de hiërarchische bovenstructuur van onze universiteiten niet beantwoord kan worden.⁸

Hij kijkt watertandend naar het Duits-Oostenrijkse model als het oudste Europees-continentele en naar het Angelsaksische model, met zijn zeer verbreid systeem van 'drama departments', waarbij meestal ook aan de opleiding van tonelisten gedacht wordt. In vergelijking daarmee is de theaterwetenschap in Vlaanderen volgens Van Schoor op dat moment "praktisch onbestaande". Het is een wetenschap "die aan onze universiteiten niet aan bod komt zoals dat in alle ons omringende landen wel gebeurt".⁹

Ondanks de magere infrastructurele en financiële ondersteuning, bouwde Van Schoor gestaag aan een opleiding theaterwetenschap aan de Universiteit Gent. Hij stelde daarbij steeds drie aspecten voorop: de studie van de theatrale voorstelling in de ruimst mogelijke betekenis van het woord, de wederzijdse bevruchting van theorie en praktijk en de interdisciplinaire uitvalsbasis van de theaterwetenschap. Het resultaat is een volwaardige universitaire opleiding theaterwetenschap die zowel de kandidaturen als de licenties omvat. Elk jaar studeren er in de vakgroepoptie Theaterwetenschap (Podium- en Mediale Kunsten) gemiddeld twintig studenten af die naast kunsthistorische en -filosofische vakken 16 specifieke opleidingsonderdelen met betrekking tot de podiumkunsten gevolgd hebben.¹⁰

De studie van de theatrale voorstelling

Van Schoor stelde van in het begin dat de theaterwetenschap de theatrale voorstelling moest bestuderen in de ruimst mogelijke betekenis van het woord. Het gedachtegoed van Herman Teirlinck heeft in deze context een onmiskenbare invloed uitgeoefend op het standpunt van Van Schoor hieromtrent.¹¹ De leerstoelen drama aan de universiteiten die Teirlinck voor ogen had, waren gebaseerd op de grondideeën van zijn *Dramatisch Peripatetikon* (1959) en stelden uitdrukkelijk dat de dramaturgische studie "niet langer thuishoorde bij de terzake slechts gedeeltelijk bevoegde literatuurwetenschap."¹² Ook Van Schoor wou de suprematie van de (theater)filologie breken en stelde nadrukkelijk dat naast de studie van het *speelbare gegeven* (dramaturgie-dramatologie-geschiedenis van de speeltakten), ook de studie van het *spel*, de *speelruimte* (teatrologie-scenografie), de *toeschouwer verbonden met*

het spel (teatersociologie) en de *teaterkritiek* hun aandeel in een afdeling theaterwetenschap zou moeten krijgen.¹³ De filologie, de studie van het geschreven en het gesproken woord, is vanuit het standpunt van de theaterwetenschap een hulpwetenschap. Een tekst is immers enkel (mogelijke) aanleiding en slechts (mogelijke) aanleiding. "Zolang die bestaansvoorwaarde voor de TW niet tot stand gebracht wordt, is er ook geen sprake van een TW."¹⁴ De theaterwetenschap moet zich, aldus Van Schoor, "onafhankelijk kunnen gedragen in het kader van een universitair wetenschappelijk onderzoek".¹⁵

Het huidige curriculum van het vakgebied Theaterwetenschappen (Podium- en Mediale Kunsten) aan de Universiteit Gent is duidelijk vanuit die brede benadering van de theatrale voorstelling gegroeid. Zo komt de studie van het speelbare gegeven ondermeer aan bod in het vak 'Dramaturgie', wordt het spel bestudeerd aan de hand van historische en hedendaagse westerse en niet-westerse acteermodellen, terwijl de speelruimte in een historisch en een esthetisch perspectief in meerdere opleidingsonderdelen behandeld wordt. Ook de toeschouwer en de theaterkritiek ontbreken in het door Van Schoor opgestelde curriculum niet. In het vak 'Sociologie van de Podiumkunsten' is er ruimte voor een praktisch publieksonderzoek, terwijl de student in de 'Oefeningen Theaterwetenschappen' geleerd wordt hoe hij of zij een voorstelling, opnieuw in de meest brede zin van het woord, op diverse manieren kan analyseren.

De wederzijdse bevruchting van theorie en praktijk

Dat bij de opbouw van een opleiding theaterwetenschap het contact met het 'levende theater' niet mocht verloren gaan, sprak voor Van Schoor voor zich. De theorie mocht de praktijk niet controleren. Dit ligt opnieuw in de lijn van Herman Teirlinck, die verwachtte van de universitair geschoolden met theaterervaring dat zij zich zouden bezighouden met deze problematiek om gaandeweg verantwoordelijkheden te kunnen opnemen in de universitaire sector. Van Schoor was volgens Teirlinck één van hen, die met inzicht de geschiedenis van het spel of van de dramatische literatuur kon toelichten, langs de fenomenologische studie van de dramatiek, die voortdurend door praktische voorbeelden moest geschraagd worden.¹⁶ Hierbij mogen we de waarde van de artistieke en organisatorische activiteiten van Van Schoor niet onderschatten. Talrijk, en in zekere mate zelfs al beroemd, waren de korte en humorvolle anekdotes over de commissies waarin hij zetelde of de artistieke projecten waaraan hij meewerkte en waarmee hij zijn lessen doorspekte. Die anekdotes waren niet alleen aangename verpozingen in de lessen, ze hadden bovendien een dubbele pedagogische functie. Enerzijds getuigden ze van het humanistische wereldbeeld dat Van Schoor zijn studenten probeerde bij te brengen en waarbij een gezonde dosis van zelfspot en -relativering voorop stond. Anderzijds vormden het vaak praktische geheugensteuntjes voor de student, ezelsbruggetjes waarmee het ene theoretische deel met het andere werd verbonden. Boven alles waren die anekdotes uit de praktijk in de eerste plaats aantekkelijk, zozeer zelfs, dat het af en toe voorkwam dat een minder begenadigde student op het examen alleen maar die ezelsbruggetjes onthield!

Van Schoor wou beantwoorden aan een wetenschappelijke aanpak die niet spekulatief, improvisatorisch of alleen op grond van encyclopedische opstapeling gebeurt: "Nooit mag uit het oog verloren worden dat de studie essentieel betrekking heeft op het dramatische fenomeen, en dat de prioriteit

van het spel bekrachtigd wordt.”¹⁷ Hij vindt het dan ook essentieel dat de universitaire opleiding theaterwetenschap “een voortdurend contact moet onderhouden met toneelscholen, schouwburggen, gezelschappen, regisseurs, scenografen, enz. en bij voorkeur specialisten voor een lezing uitnodigt”.¹⁸

De wederzijdse bevruchting tussen theorie en praktijk zit ondermeer in het lessenpakket vervat in de vorm van een stage voor de student bij een professionele instelling voor de podium- en/of mediale kunsten. Dit kan een theater-, dans of muziektheatergezelschap, maar ook een productiehuis, een kunstencentrum of cultureel centrum zijn. In dit verband lopen er verschillende samenwerkingsverbanden met onder andere het Kunstencentrum Vooruit, het Internationaal Filmfestival van Vlaanderen, Gent, Viewpoint, Het Publiektheater, Timefestival, enz. Naargelang van zijn of haar interesse en aanleg kan de student hier de meest uiteenlopende opdrachten vervullen. Van eerder artistiek gerichte bijdragen zoals dramaturgie, regie-assistentie, scenografie of organisatorische activiteiten zoals promotie, programmatiebegeleiding, subsidiëring, etc. tot analytische stages zoals het schrijven van recensies voor diverse grote en kleine professionele media. De vrijheid die deze stage geeft, wordt door de gemotiveerde student als een gedroomde kans ervaren om met het professionele podium- en mediale kunstenlandschap in contact te komen en er eventueel een job te vinden. Niet zelden zag Van Schoor zijn studenten plots opduiken als veelbelovende dramaturgen bij grote of kleine producties, als jonge programmatoren in grote huizen, als bekommerde cultuurfunctionarissen, als kritische recensenten bij grote kranten of als gemotiveerde vaste medewerkers bij filmproducties en -festivals. De meest creatieven onder de studenten aarzelden zelfs niet om de brug die er tussen theorie en praktijk werd geslagen helemaal over te steken en zich te profileren als acteur, danser of all round performance-kunstenaar. Dat professor Van Schoor terecht trots is op deze uitstroom spreekt voor zich; het is een uitstroom die de maatschappelijke relevantie van een academische opleiding theaterwetenschappen nogmaals onderstreept.

Het contact tussen theorie en praktijk verloopt niet alleen langs het opleidingsonderdeel van de stage. Ook in de meer theoretische lessen wordt, veelal in de vorm van extra lezingen, een stem van de praktijk gehoord, dit om zelfs de meest verstokte kamergeleerde in spe uit zijn ivoren toren te lokken. Het contact met ‘de sector’ is echter niet beperkt tot occasionele lezingen; deze groeiden vaak uit tot hechte samenwerkingsverbanden en intensieve werkseminaries. Zo werden de studenten van het opleidingsonderdeel ‘Rituele aspecten van het theater’ in 2001 gedurende een week ondergedompeld in een werkseminarie rond Medea; *One Week Medea: a seminar and a series of master classes on the theme of ‘Medea’ as part of an international exchange project* (19-23 november 2001). Het project werd georganiseerd door het Kunstencentrum Vooruit (Guy Cools) in samenwerking met Prof. Dr. Freddy Decreus (UGent), Prof. Dr. Eleni Varopoulou (National Theatre of Greece – Athens) en Prof. Dr. Hans-Thies Lehmann (Institut für Theater-, Film- und Medienwissenschaft – Wolfgang Goethe Universität Frankfurt) en omvatte zowel lezingen, workshops als voorstellingen rond Medea.

In november 2002 werden de studenten van de eerste en tweede licentie gestimuleerd om deel te nemen aan het driedaagse project *B-visible: queer symposium in between art practice and theory* (5-7 november 2002). Kunstencentrum Vooruit (Barbara Raes) gaf de opdracht aan drie curatoren om, met ‘queerness’ en ‘performance’ (in de breedste zin van het woord) als leidraad, de grenzen van het zichtbare te verkennen, onafgezien van de verwachtingen en conventies van kunstpraktijk en -theorie. Via het samenwerkingsverband met het Kunstencentrum Vooruit kregen de studenten de

kans om te werken met (onder andere) Katrin Deufert (Freie Universität Berlin), Jeroen Peeters (toen Tanzquartier Wien), Thomas Plischke (choreograaf en videast) en de onderzoeksgroep van Frankfurter Küche.

Binnen dezelfde optiek tracht Van Schoor de lessenreeks 'Histories' van Victoria te koppelen aan de inhoud van de universitaire opleidingsonderdelen van de theaterwetenschap. Sinds november 2001 kunnen de studenten op die manier kennis maken met internationaal gerenommeerde theatermakers zoals Jan Fabre, Josse De Pauw, Jérôme Bel, Richard Foreman, Jan Lauwers, Tim Etchells, ... die een geïllustreerde lezing komen geven over hun werk, hun visie op theater en hun plek in het podiumkunstenlandschap. Met Foreman organiseerde Victoria zelfs een 'seminar' in samenwerking met de opleiding theaterwetenschap van de Universiteit Gent en het Conservatorium Antwerpen. Van Schoor deelt duidelijk de wens van Victoria om een brug te slaan tussen het métier en de opleiding(en), om een nieuwe dialoog te openen tussen generaties. De artistieke smaak en de werkwijze van de makers bieden nieuwe inzichten aan de generatie theaterwetenschappers van morgen.

Ook in de door Van Schoor georganiseerde congressen en studiedagen, vaak georganiseerd in samenwerking met overkoepelende instellingen uit het podiumkunstenlandschap zoals het ITI en het Institute for Historical Dance Practice, kwamen zowel academici als praktijkmensen aan bod. Denk maar aan *Performing Arts in the Austrian 18th Century: new directions in historical and methodological research* (22 - 23 oktober 1998), *Het bewegingstheater van Etienne Decroux* (november 1998 i.s.m. het ITI), *International Early Dance Conference* (11 - 18 april 2000 i.s.m. Institute for Historical Dance Practice), *Op zolders, in kamers en in kelders: de kamertoneelbeweging in de jaren '50* (27 oktober 2000 i.s.m. het ITI) en *Toen theater een strijd was: politiek Theater in Vlaanderen 1960-80* (14 december 2001 i.s.m. het ITI). En dit is dan nog maar het topje van de ijsberg, namelijk van de laatste vijf jaar. Het bewijst nogmaals hoe gedreven Van Schoor ononderbroken de ene prestatie na de andere wist neer te zetten.

De laatste jaren is Van Schoor er trouwens in geslaagd om die brug naar de praktijk nog verder uit te bouwen door middel van zijn initiatieven omtrent het studententheater, dat hij altijd met veel liefde en belangstelling heeft gevolgd. Zo ondersteunde hij actief de oprichting van het studentengezelschap FEENX in 1996 dat de daaropvolgende jaren succesvolle toneelproducties bracht. Zo werd de monoloog *Rosalie niemand* geselecteerd voor het Amsterdamse Studentifestival (1998), terwijl andere producties ook op positieve persbelangstelling mochten rekenen. Sinds twee jaar is FEENX opgegaan in het ruimere DAMN, dat zowel toneel als dansproducties brengt onder leiding van regisseurs en choreografen uit het professionele podiumkunstenlandschap. In dit initiatief functioneert de Gentse Minardschouwburg als een productieplatform waar de studenten op geregelde tijdstippen kunnen repeteren en hun resultaat kunnen tonen. Ook dit initiatief moet gezien worden binnen het bredere kader om de relatie tussen theorie en praktijk te bevorderen. Binnen de veilige muren van de Minardschouwburg leren de studenten namelijk zelf wat het betekent om een productie op touw te zetten en er in te spelen.

De opleiding Theaterwetenschappen concentreert zich echter niet alleen op de podiumkunsten. In de vakken 'Esthetiek en Geschiedenis van de Film', 'Nieuwe Theatrale Media' en 'Beeldtaal met betrekking

tot de Moderne Mediale Kunsten¹⁹, liet professor Van Schoor de verschillende mediale kunsten aan bod komen. De brug naar de praktijk die ook hier werd geslagen komt ondermeer tot uiting in zijn betrokkenheid bij de filmzaal en universitaire filmclub Film-Plateau, die van start ging op 5 maart 1997 met *Dood in Venetië*, een keuze van haar oprichter Prof. Dr. Em. Etienne Vermeersch. Samen met Christel Stalpaert maakt Van Schoor deel uit van de programmatiekern van Film-Plateau. Het is in de eerste plaats de bedoeling om de programmatie op donderdagavond te profileren als een illustratie van de lessen 'Esthetiek en Geschiedenis van de Film' van de opleiding Theaterwetenschappen. Aan de hand van specifieke thema's kunnen de studenten en andere belangstellenden zo kennis maken met bekende en minder bekende films die bovendien niet zelden worden ingeleid door een specialist uit het veld zelf. Er komen trouwens ook culturele partners van buiten de universiteit aan bod in het programma van Film-Plateau: De Vlaamse Dienst voor filmcultuur, het Internationaal Filmfestival van Vlaanderen Gent, het documentair filmfestival Viewpoint, het Belgisch Animatie Centrum, het KASK, het S.M.A.K., het Grote Ongeduld van de VUB, ... De transversale geest is ook hier zeer duidelijk aanwezig.

De interdisciplinaire uitvalsbasis van de theaterwetenschap

Een derde pijler die Van Schoor in zijn opvattingen omtrent de theaterwetenschap steeds benadrukte, is de interdisciplinaire uitvalsbasis van de theaterwetenschap: "Het onderwerp van de TW als studie van de lichamelijke creativiteit gebiedt een open aanpak, zij veronderstelt ook een algemeen menselijke benadering die zich niet opsluit in het beperkende milieu van het toneel alleen. Essentieel gaat het toch om een onvermijdelijk facet van het menselijk bestaan, dat bindingen oproept met de existentie in de meest algemene zin."¹⁹

Daarom ziet Van Schoor de filologie (de studie van het geschreven en het gesproken woord), de sociologie (als studie van de maatschappelijke verhoudingen en hun verband met een bepaald verschijnsel), de kunstgeschiedenis, de geschiedenis, enz. als uitermate *belangrijke* hulpwetenschappen.²⁰

De bekommernis om een transversale en interdisciplinaire benadering van de podium- en mediale kunsten kwam al meteen tot uiting in de ijver waarmee Van Schoor er voor pleitte om het vakgebied Theaterwetenschappen naar menig buitenlands voorbeeld onder te brengen bij de toenmalige vakgroep Kunstwetenschappen en Archeologie. Die optie wordt niet alleen gelegitimeerd door het feit dat de studie van de podium- en mediale kunsten als artistieke fenomenen het best gediend wordt vanuit een invalshoek waarbij het esthetische aspect het belangrijkste is. De vele relaties die er bestaan tussen de podium- en mediale kunsten en de westerse en niet-westerse plastische kunsten, muziek en bouwkunst waren hier evenzeer een motivatie om de Theaterwetenschappen onder te brengen bij de Kunstwetenschappen. Dat de studenten Theaterwetenschappen hierdoor in contact komen met diverse aspecten van andere kunsten, kundig onderwezen door collegae binnen de huidige Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, heeft Van Schoor altijd gezien als een bijzondere verrijking voor zowel de onderzoeker als de student. Deze rijkdom is uniek in het Vlaamse universitaire landschap en wordt bovendien nog versterkt doordat de student uit het eerste jaar van de opleiding Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen een breed historisch, literatuurwetenschappelijk en filosofisch spectrum krijgt voorgeschoteld. Die interdisciplinaire benadering van de podiumkunsten heeft Van Schoor ook doorgetrokken in het

eigenlijke vakkenpakket van de Theaterwetenschap. De invloed die theater, muziektheater, film, videokunst, dans of performance op elkaar kunnen hebben staan in de zowel meer inleidende vakken in de kandidaturen als de meer diepgravende vakken in de licenties steeds centraal. Dit niet alleen vanuit een historisch perspectief, maar meer nog vanuit een hedendaags perspectief waarbij we zien dat de traditionele scheidingen tussen de verschillende podium- en mediale kunsten opgaan in grensoverschrijdend artistieke verbanden.

Toekomst

Momenteel wordt het universitaire landschap in de Europese Unie hertekend volgens de zogenaamde BAMA-hervorming. De huidige Belgische opleidingsstructuur van kandidaturen en licenties wordt geüniformiseerd in een overkoepelende Europese structuur van bachelors en masters. Dit zowel om de helderheid van de structuren van de vele academische en niet-academische opleidingen die de Europese Unie kent te bevorderen, als om de onderlinge competitiviteit (in al dan niet positieve zin) te promoten.

Van Schoor zal de voltooiing van die enorme omvorming niet meer meemaken als actief lid van het academische personeel. Toch heeft hij ook hier zijn verantwoordelijkheden opgenomen, een 'après-moi-le-déluge'-houding is hem immers vreemd. Talloos waren de vergaderingen die hij samen met zijn collegae van de Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen heeft bijgewoond. Talloos waren de voorstellen die hij samen met zijn medewerkers uitdokterde om de hervorming van het vakgebied Theaterwetenschappen aan de Universiteit Gent in goede banen te leiden. Als een bekommerde en liefhebbende vader waakte hij er mee over dat zijn geesteskind ook in de nieuwe structuren een plaats zou vinden.

Hoewel een dergelijke hervorming van het universitaire systeem een gigantische berg werk en ook heel wat onzekerheid met zich meebrengt, opent zo een hervorming ook nieuwe perspectieven. Zo bleek al snel dat de structuur- en disciplineoverschrijdende mogelijkheden die de BAMA-hervorming in zich draagt, in feite naadloos aansluiten bij de filosofie die Van Schoor dertig jaar geleden voor ogen had wanneer hij zijn droom voor een academische theaterwetenschappelijke opleiding in Vlaanderen formuleerde. Zo wordt binnen de BAMA-hervorming de reeds aanwezige interdisciplinaire benadering door samenwerking met andere vakgebieden uit de Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen en zelfs met andere vakgroepen extra ondersteund, terwijl ook de brug tussen theorie en praktijk verbreed wordt dankzij de nu structurele samenwerking tussen universiteiten, hogescholen en spelers uit het podium- en mediale kunstenlandschap. Kortom, de droom van Van Schoor lijkt ook op alle vlakken relevant te zijn voor de toekomst. Een 'visionaire' droom dus, die bovendien door de dynamische, jonge ploeg die er dankzij Van Schoors gedrevenheid kon komen, met de nodige dynamiek en zin voor vernieuwing met hand en tand zal verdedigd worden.

Bibliografie

- GORIS, Alfons; "Over de opdracht van een theaterwetenschap", *Teater*, 4de jrg., nr. 4, 1971, p. 181-187.
- VAN SCHOOR, Jaak; "De dramatische wetenschap: metafysica van de toneelgeschiedenis", *Tijdschrift van de Vrije Universiteit van Brussel*, vol. X, nr. 3, 1967-1968, p. 187-196.
- VAN SCHOOR, Jaak; "De dramatische wetenschap", *Teaterklub*, vol. I, nr. 5, mei-juni 1968, p. 18-21.
- VAN SCHOOR, Jaak; "Teaterwetenschap (1)", *Teater*, jrg. 4, nr. 3, 1971, p. 170-172.
- VAN SCHOOR, Jaak; "Teaterwetenschap (2)", *Teater*, jrg. 4, nr. 4, 1971, p. 205-208.
- VAN SCHOOR, Jaak; "Theaterwetenschap hic et nunc", *Enklave*, vol. III, nrs. 2-3, december 1973-januari 1974, p. 46-50.
- VAN SCHOOR, Jaak; "Het Vlaamse toneelbestel", *Toneel-Teatraal*, 2 maart 1975, p. 8-10.

Noten

¹ Deze tussentitel verwijst naar een artikel van Van Schoor dat verscheen in een themanummer van *Enklave* over het theater in Vlaanderen. Het artikel is opgenomen in dit huldeboek. (VAN SCHOOR, Jaak; "Theaterwetenschap hic et nunc", *Enklave*, jrg. 3, nrs. 2-3, december 1973 – februari 1974, p. 46-50.)

² VAN SCHOOR, Jaak; "Theaterwetenschap hic et nunc", *Enklave*, jrg. 3, nrs. 2-3, december 1973 – februari 1974, p. 48.

³ Zie "L'enseignement de l'art dramatique" in de reeks *Elements d'art dramatique*, nrs. 16-17, Bruxelles, s.d. (1963?).

⁴ VAN SCHOOR, Jaak; "De dramatische wetenschap: metafysica van de toneelgeschiedenis", *Tijdschrift van de Vrije Universiteit van Brussel*, vol. X, nr. 3, 1967-1968, p. 187-196.

⁵ VAN SCHOOR, Jaak; "Theaterwetenschap (2)", *Teater*, jrg. 4, nr. 4, 1971, p. 205-208.

⁶ VAN SCHOOR, Jaak (1971); o.c., p. 207.

⁷ VAN SCHOOR, Jaak (1973/1974); o.c., p. 47.

⁸ VAN SCHOOR, Jaak (1973/1974); o.c., p. 47.

⁹ VAN SCHOOR, Jaak (1973/1974); o.c., p. 47-48.

¹⁰ Het betreft 'Theaterwetenschap I' in de eerste kandidatuur, 'Theaterwetenschap II', 'Encyclopedie en Methodologie van de Theaterwetenschappen' en 'Oefeningen Theaterwetenschap – Opvoeringsanalyse' in de tweede kandidatuur, 'Danstheater', 'Dramaturgie', 'Interculturele Aspecten van het Theater', 'Muziektheater', 'Stage Theaterwetenschap' en 'Theatergeschiedenis I' in de eerste licentie en 'Beleid inzake Kunst, Muziek, Podiumkunsten en Film', 'Esthetiek en Geschiedenis van de Film', 'Nieuwe Theatrale Media', 'Sociologie van de Podiumkunsten' en 'Theatergeschiedenis II' in de tweede licentie, alsook het keuzevak 'Beeldtaal met betrekking tot de Moderne Mediale Kunsten'.

¹¹ Van Schoor bleef na het voltooien van zijn licentiaatverhandeling over *Herman Teirlinck en het toneel* (1961) in contact met Teirlinck en was van 1963 tot 1966 zijn gastleerling. Sinds 1968 was hij voordrachthouder aan Studio Herman Teirlinck voor de geschiedenis van het spel.

¹² GORIS, Alfons; "Over de opdracht van een theaterwetenschap", *Teater*, 4de jrg., nr. 4, 1971, p. 183.

¹³ VAN SCHOOR, Jaak (1971); o.c., p. 207-208.

¹⁴ VAN SCHOOR, Jaak (1973/1974); o.c., p. 46.

¹⁵ VAN SCHOOR, Jaak (1973/1974); o.c., p. 47.

¹⁶ GORIS, Alfons; o.c., p. 184.

¹⁷ VAN SCHOOR, Jaak (1971); o.c., p. 207.

¹⁸ VAN SCHOOR, Jaak (1973/1974); o.c., p. 50.

¹⁹ VAN SCHOOR, Jaak (1971); o.c., p. 208.

²⁰ VAN SCHOOR, Jaak (1973/1974); o.c., p. 46.